

۱۲ شکاف نسل‌ها در اروپا

۱۳ تغییر؛ محور شکاف اجتماعی

۱۲ شکاف نسل‌ها؛ مدر نیته و تعاملات انسانی

۱۱ شکاف نسلی، منشأ و راه حل مرتفع شدن آن
در نگاه تقی آزادار مکی

۱۱ پژوهشی در باب شکاف میان نسل‌ها
در ایران و راه بیرون رفتن از این بحران
به قلم شروین و کیلی

بحث‌هایی پیرامون چرایی گسترش شکاف فرهنگی - عقیدتی میان چند نسل جامعه ایرانی

بحران شکاف نسلی، هم علت هم معلول

طرح: هادی جمیری / شهرزاد

یادداشت ۱

حل شکاف نسلی با گفت و گوی نسلی

سعیلمیدفر
جامعه‌شناس

آن قدر جدی است که چالش‌های جدی میان این دو نسل بالایی گیرد و به عدم مفاهمه میان آنها منتهی می‌شود. در برخی موارد تفاوت‌ها و در برخی موارد دیدگاه‌های شکاف‌نسل‌ی‌رامی بینیم. هر دوره نسلی علایق و خواسته‌های خاص خود را می‌طلبد. به عنوان مثال: موسیقی از قدیم بوده و تا ابد هم خواهد بود اما معلوم است موسیقی که من گوش می‌دهم با نسل جوان بسیار متفاوت است. حتی در نوع پوشش، آرایش و ظاهر آنها، خود را با شرایط روز منطبق می‌سازند. جامعه بشری در یک برهه زمانی متوقف نمی‌شود و مدام شاهد پیشرفت و تغییر باورها و رفتارها هستیم. بنابراین نسل قبل از رفتار و منش نسل جدید ایراد می‌گیرد، اما باید به خاطر آوریم، پدران و پسران آنها هم به آنها ایراد گرفته‌اند.

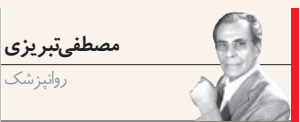
سمناری در سال ۱۳۴۱ در تهران در خصوص مسائل اجتماعی شهر تهران برگزار شد و به موضوعات جوانان و مسائل آنها می‌پرداخت. در آن سمنار هم به تضادها و تفاوت‌های عمیقی که میان نسل‌ها به وجود آمده بود، اشاره شد و این که رفتار جوانان چگونه به این مرحله رسیده است. حتی در آن زمان هم این موضوع مشکل روز بود. اما در برخی از موارد مسأله پیش از تفاوت‌هاست. به نظر می‌رسد، این موضوع ربطی به سن و سال نداشته باشد. در جامعه اگر گرایش یا رفتاری را به عنوان شکاف نسلی ببینیم به این معناست که نسل جوان در مقایسه با پدران شان، به باورها و اعتقادات سنتی و قدیمی معتقد نیستند و گمان می‌کنند باید یک تجدیدنظر بر این باورها و اعتقادات به وجود آید. اکنون شاهد بنیادگرایی افراطی مانند القاعده و داعش و... هستیم که در حال کشتن مسلمانان هستند. آنها به راحتی با تکیه بر اصول اسلام که برداشتی از روی مصالح خود دارند، بسیاری از مسلمانان را کشتند. اما در مقابل گروه‌هایی را داریم که بسیاری از باورها و اصول بنیادین دینی را زیر سوال می‌برند. کسانی که حتی شک و تردید دارند و نسبت به اعتقادات گذشتگان شان هیچ نظر مساعدی ندارند. تردید نسبت به اعتقاداتی که نسل‌های قبل بدون چون و چرا آنها را قبول کرده‌اند. نمونه‌های آن را می‌توان به صورت تغییر مذهب و دین و گرایش‌های مذهبی برشمرد که ما از آنها به عنوان دین‌های نوظهور نام می‌بریم. در شبکه‌های مجازی و در گفت‌وگوهای غیررسمی رواج این آیین‌ها و باورها را به عنایت می‌بینیم. این شکاف‌ها روز به روز بیشتر می‌شود و باید به عنوان موضوعی جدی به عنوان مسأله اجتماعی مورد توجه محافل علمی، اندیشمندان، جامعه‌شناسان و صاحبان اندیشه قرار گیرد. در این زمینه باید با گفت‌وگوی فکری و ایجاد درک متقابل میان نسل‌ها، به شکل جدید گفت‌وگوی داخلی به همراه گفت‌وگوی بین‌المللی توجه ویژه‌ای کنیم.

شکاف نسلی تنها به یک واژه معطوف نمی‌شود بلکه باید آن را از تفاوت نسلی و گسست نسلی تفکیک کرد. تفاوت نسل‌ها به معنای: ایجاد تفاوت‌ها میان دو نسل پدران و فرزندان بر اساس ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و اعتقادات. در این مفهوم باتوجه به تفاوت‌های سنی و زمانی، دو نسل از یکدیگر جدایی می‌شوند. اما در واقع شکاف نسلی بیشتر به تفاوت‌های درک و مفاهمه از تمامی برداشت‌هایی است که در طول زندگی اجتماعی افسراد به وجود می‌آید. این فاصله قابل تأمل به عنوان مشکل ارتباطی میان دو نسل تلقی می‌شود که رفتارها، نگرش‌ها، باورها و اعتقادات یکدیگر را بر نمی‌تابند. گسست نسل‌ها هم به فاصله‌ای که به انقطاع نسلی منتهی شود، اطلاق می‌شود. این انقطاع نسلی به رویارویی نسل‌ها منجر شده است و انقراض این تفاوت‌ها بنیادین است که تقریباً در تعارض با یکدیگر قرار می‌گیرند. در جامعه هیچگاه انقطاع و گسست بین نسل‌ها به طور جدی اتفاق نمی‌افتد. اما تفاوت نسلی و همچنین شکاف‌نسل‌ی بیشتر رایج است.

حال با طرح این سوال و پاسخ به آن که «آیا در جامعه ما شکاف نسلی بروز پیدا کرده یا تفاوت نسلی» می‌توان به علت‌های به وجود آورنده این مفاهیم پرداخت. به نظر می‌رسد، تفاوت میان دو نسل بر اساس تفاوت‌ها، بیشتر ناشی از شرایط سنی است. همواره پدران، روز‌هایی که خودشان جوان بوده‌اند را به خاطر نمی‌آورند و اکنون که به مرز میان‌سالی و حتی سالمندی رسیده‌اند، رفتار جوان‌ها را بر نمی‌تابند. خصوصاً در سالمندی گرایش به ارزش‌ها، سنت‌ها و اعتقادات بسیار پررنگ‌تر است. آنها به باورهای قدیمی خود بیشتر تکیه دارند. اما جوانان با تفکرات به روز و متناسب با شرایط حال، باورهای دیگری دارند. همیشه از آنها گلایه می‌شود که چرا جوان‌ها این طور بی‌مبالات رفتار می‌کنند. به اصول پایبند نیستند و حتی گاهی آن را به تمسخر می‌گیرند. تفاوت سنی و اقتضائات زمان ایجاب می‌کند که جوان‌ها این گونه رفتار کنند و باورهای متفاوتی داشته باشند. در برخی موارد هم شکاف عمیق‌تر است و شاید مفاهمه متقابل میان دو نسل باتوجه به جنبه‌های فرهنگی یا سیاسی بیش از پیش خودنمایی کند. جوان‌ترها در جامعه امروز ما، نسلی هستند که بیشتر گرا بوده و به مصححت‌اندیشی بیش از پیش باور دارند. اما پدران آنها چون با نسل انقلاب همراه بوده‌اند، نگاهی بنیادگرایانه دارند. بیشتر اصول دینی، سیاسی و فرهنگی را با نگاه بنیادین بررسی می‌کنند. گاهی مشاهده می‌شود این تفاوت‌ها

وقایع نگاری

شکاف نسل‌ها؛ سیاه مطلق یا سفید مطلق

مصطفی‌تیرازی
روایت‌شک

۱۰۰ سال گذشته ایران با امروز قابل مقایسه نیست. در یک امر ساده مثل حمل‌ونقل اگر قرار باشد مثالی بزنیم، می‌بینیم که در گذشته یک سال برای رفتن به عربستان زمان نیاز بود در حالی که این زمان در حال حاضر تنها چند ساعت است. تمام این تحولات سریع یک نتیجه کلی برای تمام جوامع داشت که شکاف نسل‌ها نام گرفت. بر اثر همین تحولات دیگر پدر بزرگ و نوه در یک رده قرار نداشتند. نوه از ابزارهایی حرف می‌زد که پدر بزرگ خانواده هیچ تصویری از آن نداشت. تحولات زیاد و سریع در کنار برداشته شدن مرزهای اطلاعاتی در دنیای مجازی باعث شد تا به طور طبیعی انسانان با مسائلی که باید بر آن تأکید کرد این است که شکاف نسل‌ها یک پدیده تازه در دنیاست که لزوماً نباید آن را سیاه مطلق یا سفید مطلق دید. به طور طبیعی هر نوع پیشرفتی خوب است و باید از آن استقبال شود. در نتیجه نباید شکاف نسل‌ها را یک معضل تلقی کرد. چه چیز بهتر از این که همه چیز به صورت راحت‌تر در اختیار انسان گذاشته شده‌است؟ ادامه در صفحه ۱۲

شکاف نسل‌ها تنها مختص ایران نیست و به تمام جوامع تعلق دارد. ما اگر به گذشته نگاه کنیم، می‌بینیم که تحولات در طول تاریخ کند و آهسته به وجود آمدند. تکنولوژی سال‌ها طول کشید تا درون خانواده‌ها راه پیدا کند و به همین دلیل هم هر نسلی تابع نسل گذشته بود. این تبعیت در تمام امور زندگی و حتی در مورد انتخاب شغل هم اتفاق می‌افتاد. پدر اگر آهنگر بود پسر هم همان مسیر را ادامه می‌داد و در نسل‌های تغییر خاصی ایجاد نشده. در ایران قبل از قاجار هم به مراتب همین اتفاق حکمفرما بود. تحولات به کندی صورت گرفت و همه افراد خانواده تابع ارزش‌های نسل‌های گذشته خود بودند. در قرن ۱۹ که صنعت به وجود می‌آید کم‌کم اوضاع تغییر می‌کند. به وجود آمدن صنایع دیگر به تحولات سرعت می‌بخشد. پیشرفت‌ها آن قدر سریع اتفاق می‌افتد که هر ۱۰ سال ما شاهد چند قرن تحول هستیم.

می‌بریم و آن را با عنوان تغییر نمی‌پذیریم، در نتیجه اثرگذاری منفی آن را افزایش می‌دهیم و در نهایت نیز عملی می‌شویم که این شکاف هر چه عمیق‌تر شود. اما راهکاری که می‌توان برای حل این مشکل و جلوگیری از عوارض ناشی از آن پیش‌بینی کرد، باز کردن راه گفت‌وگو میان نسل‌ها و ایجاد فضایی است که در آن افراد به یکدیگر گوش دهند و با همدیگر تعامل کنند. چرا که ما هرگز در گذر سال‌ها متمادی نتوانستیم از سرکوب این مشکل و ستیز با آن سودی ببریم و در نهایت چیزی جز ناآرامی و نبود درک متقابل از آن کسب نشده، به این ترتیب زمان آن رسیده که تفاوت‌های موجود میان نسل‌ها را بشناسیم، آن را درک کنیم و بسا ایجاد فضای گفت‌وگو، برای هر چه کمتر شدن آن تلاش کنیم.

و سیطره آنان بر بخش‌های مختلف زندگی افراد عامل اصلی گسست نسلی شده است. در گذشته والدین، بزرگان خانواده، روحانیون، آموزگاران و... گروه‌های مرجع بودند، یعنی اشخاص رفتار آنها را ملاک عمل قرار می‌دادند و ارزش‌ها و سبک زندگی خود را از آنان می‌گرفتند. اما در دنیای مدرن کنونی، این کار کرد به رسانه‌ها و خصوصاً فضای مجازی تفویض شده است و در حقیقت این رسانه‌ها هستند که مرجع عمل افراد و خصوصاً نسل جدید شده‌اند. این نسل در شیوه زندگی، پوشش و تمامی شئون دیگر، رسانه‌ها را مرجع قرار می‌دهد. این تغییر در تمامی جوامع رخ داده است. هر چند برخورد هر جامعه با آن متفاوت بوده است. برای مثال زمانی که خود ما از آن تنها تحت عنوان شکاف و گسست نام

می‌توان دید. طرح موضوع شکاف نسلی به اروپای دهه ۶۰ میلادی و در حقیقت پس از پایان یافتن جنگ جهانی بازمی‌گردد. در ایران نیز این موضوع پس از پایان یافتن جنگ ایران و عراق به یکی از مفاهیم پر تکرار در بحث‌های مربوط به جامعه و ارزش‌های فرهنگی آن میان افراد جامعه و پژوهشگران بدل شد. به همین دلیل نیز شاید بتوان جنگ را از جمله دلایل شکاف نسلی دانست که همواره پس از پایان یافتن آن، افراد متوجه تفاوت‌هایی می‌شوند که تا پیش از آن کمتر مورد نظر آنها بوده است. جدا از مقوله‌های چون جنگ، بسیاری دیگر از موارد نیز وجود دارند که می‌توانند شکاف نسلی را ایجاد کرده و به آن عمق بخشند. در دنیای کنونی حضور همه‌جانبه رسانه‌های جمعی

امیر حسین جلالی
روایت‌شک

زمانی جامعه با شکاف نسلی مواجه می‌شود که دو نسلی که در یک دوره زمانی زندگی می‌کنند، دارای دو نگاه متفاوت و متضاد به زندگی و دنیا باشند. به عبارتی تداوم فرهنگی جامعه از یک نسل به نسل دیگر دچار انقطاع شود. یکی از اصلی‌ترین ارکان و وجوه این امر را می‌توان در نهاد خانواده دید و موارد گسترده‌ای از آن را در تفاوت‌های موجود میان باورها و علایق فرزندان و والدین مشاهده کرد. ردپای این پدیده را در جملاتی چون «دوره این حرف‌ها گذشته» و «زمانه عوض شده است»